

mindent ismert, de azt is kevésnek tartotta. Hiányzott belőle Babits görcsösége, ezért nyílt meg mindenkinek (s ezért volt kevésbé következetes nagyon fontos dolgokban). Ezért tudott atyai jó barátja lenni az olyan számkivetetteknek, mint József Attila.

Irodalmi kérdésekben azonban nem ismert tréfát. Máig emlegetik *A Toll*-ban megjelent Ady-ellenes cikkét, mely e mostani műsornak is középpontjába került, hiszen pályatársai kivétel nélkül ezt a tanulmányát emelték ki, mint érdeklődésének, izlésének legjellemzőbb mozzanatát. Ady ellen írt? Vagy az Ady-dívatot akarta megfricskázni, mint ahogy egy mondat erejéig az *Édes Anná*-ban is tette, ironikusan megszurkálva a matinék önfelédtt dáma-rajongóit? Alighanem mindkét szándék vezette vitriolos tollát. Adynak vissza akarta adni a kölcsönt, meg akart fizetni réges-régi fölényeskedő kritikájáért. A korlátlan Ady-kultusz nemcsak őt bosszantotta, hanem nagyon sok író-társát is, akik ugyan hozzá hasonlóan éreztek, de a nagy felzúdulás nyomán szép csendesen elléptek oldala mellől.

Illyés Gyula — aki ennek az emlékező műsornak lelke volt — nem. Amikor sajtó alá rendezte Kosztolányi munkáit, az Ady-revizió kapcsán rendkívül megértő — és ugyancsak vitát keltő — bevezetést írt a cikket tartalmazó kötethez. És érezni lehetett: ma is Kosztolányié a rokonszenve. A bátorságáé. Az elkötelezettségéé, ahogy az irodalom szent ügyét, érintetlenségének gondolatát szolgálta.

Hallgattuk a szellemidézést. Azt a mű-

fajt, mely annyira illik Kosztolányi egész életéhez, s amelyről egyik legszebb versét írta, a *Szellemidézés a New York-kávéházban*-t. Ugyanaz a már-már morbid hangulat ragadott el, mint őt, amikor megérezte magát a „lehetlent”:

A kávé gőze illan át forogva
a téli reggel füstjén szerteszt,
s ott, hol zabáltunk hajdan éhgyomorra
dicsőséget, dohányt és feketét,
nők, villanyok között, tombolva nyersen,
a lehetlent érzem én magát,
szeszélyt, kalandot, sok-sok régi versem
és ifjúságom vad aether-szagát.

Volt, aki őt idézte. Az elbűvölő embert, a mindig kiszámíthatatlan kedvű művészt, akit a közhiedelem sosem emelt a legnagyobbakkal egy sorba, de aki mindig, minden szavával és művével igazolta, ott a helye. Volt, aki inkább magáról beszélt. Nem volt Kosztolányiról mondanivalója. Kár.

Nagyon fájlaltuk azt is, hogy a *Hajnali részegséget*, melyet Latinovits Zoltán ugyancsak örökérvényűen mondott el, indok nélkül félbe hagyták. A második része, melyben az égi vendégség képe bomlik ki, sejtetve, hogy Kosztolányi utolsó éveiben merre is tájékozódott — elmaradt.

Emlékezetes szép este volt. A kis amatőrfilm pedig csodálatos ráadás. És mementó. Vigyázzunk, hogy az utókor ne tehessen szemrehányást, mert megfeledkezünk nagyjainkról, nem őriztük meg szavaikat, mozdulataikat, tanításukat. Meglehet, az utókornak nem lesz Latinovits Zoltánja, s akkor mint válik majd élővé a holt betű...?

Tájékoztató

Kodolányi János emlékezete címmel foglalta össze a Baranyai Művelődés múlt évi 3. és 4. számának vitaanyagát. A vitát több szervezet — mindenekelőtt a Jelenkor szerkesztősége — rendezte karöltve, Tüskés Tibor Kodolányi Jánosról írt monográfiájának megjelenése után. Az eszmecserében annak idején a dunántúli irodalmi élet legjelesebb képviselői és legjobb ismerői szóltak föl, közöttük Bárdosi Németh János, Csányi László, Péczely László és Várkonyi Nándor. A legigényesebb, Kodolányi egész életművét mérlegre tévő előadást Csürös Miklós tartotta, aki helyes érzékkel figyelmeztetett a Kodolányi-értékelés túlzásainak veszélyeire. Kodolányi műveltségének és esztétikai szem-

léletmódjának két mértékadó pillérét az orosz klasszikusokhoz való vonzódásában és Bartók s Kodály zenei népiességének alapos ismeretében jelölte meg. Azt a heroikus magatartást ítélte egyik legnagyobb értékének, amely ezen a kettős ismeretanyagon keresztül igyekezett „egyre mélyebbre szállni a magyarságban”. Teljesen igaza van Csürös Miklósnak, amikor Tüskés Tibor monográfiájának úttörő jelentőségét méltatva ezzel a következtetéssel zárta előadását: „Ebben a megvilágításban Kodolányi magányosnak látszó életműve a magyar kultúra egyik nagy kollektív föladatához és műhelyéhez csatlakozik, olyan hiányérzet megszüntetésére, sóvárgás betöltésére tesz kísérletet, amely közös ügye irodalmi és nemzeti önismeretünknek”.